

19.12.2018

EOAK/7174/2017

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Esittelijäneuvos Kirsti Kurki-Suonio

ESPOON LASTENVALVOJAPALVELUJEN SAATAVUUS

1 KANTELU

Kantelija arvosteli oikeusasiamiehelle osoittamassaan kantelussa Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimen menettelyä lastenvalvojen palveluiden järjestämisessä. Kantelun mukaan hän oli saanut varatuksi lastenvalvojalle ajan, joka oli noin kolmen ja puolen kuukauden päässä varaamisajankohdasta. Kantelija oli saanut lastenvalvojen esimieheltä kysytyään vastauksen, jonka mukaan pitkät jonot lastenvalvojille johtuivat resurssipulasta.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin selvitys ja lausunto Espoon sosiaali- ja terveystoimen perheasioiden yksiköstä.

3 RATKAISU

Katson Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimen menetelleen lainvastaisesti siinä, että se on ainakin vuoden 2017 loppupuoliskolla laiminlyönyt lastenvalvojen palveluiden järjestämisen niin, että palveluja olisi ollut tarjolla riittävästi, eivätkä odotusajat lastenvalvojille olisi venyneet kohtuuttomiksi.

Koska asiantila on käytettävissäni olevan selvityksen perusteella sittemmin korjaantunut, tyydyn ilmoittamaan Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimelle käsitykseni menettelyn lainvastaisuudesta.

Ratkaisulleni on seuraavat perusteet.

Kantelu

Kantelija kertoi kantelussaan soittaneensa 14.12.2018 Espoon lastenvalvojen palvelunumeroon ja odottaneensa 50 minuuttia ennen kuin pääsi varaamaan aikaa. Kantelun mukaan ajanvaraus oli avoinna kolmena päivänä viikossa tunnin kerrallaan. Päästyään ajanvaraukseen kantelija oli saanut ajan lastenvalvojalle 4.4.2018. Kantelija totesi, että varattu aika oli noin kolmen ja puolen kuukauden päässä ajanvarauksesta.

Kantelija pyysi oikeusasiamiestä ottamaan kantaa siihen, onko odotusaika kohtuullinen ja toteutuuko näin lasten oikeusturva.

Selvitys ja lausunto

Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimen perhepalveluyksikön päällikkö antoi asiassa selvityksen ja lausunnon.

Perhepalveluyksikön päällikkö myönsi kantelussa esitetyt väitteet odotusajan pituudesta ajanvaraukseen ja toisaalta saadun ajan sijoittumisesta kolmen ja puolen kuukauden päähän toden, ettei niitä ollut syytä epäillä.

Selvityksen mukaan Espoon lastenvalvojalpalveluissa oli vuoden 2017 loppupuoliskolla resursivaje, joka johtui monesta eri tekijästä. Selvityksessä ei tarkemmin yksilöity näitä tekijöitä, mutta sanotun resurssivajeen ilmoitettiin olleen tilapäinen. Eräs syy olivat selvityksen mukaan kuitenkin olleet ajanvaraus-uudistuksen aiheuttamat tekniset ongelmat.

Arvio

Lastenvalvojan tehtävistä ei lainsäädännössä ole säädetty muuten kuin isyyslaissa sekä 1.4.2019 voimaan tulevassa äitiyslaissa (235/2018). Niissä säädetty lastenvalvojan tehtävät rajoittuvat isyyden (tai äitiyden) selvittämiseen ja tunnustamisen vastaanottamiseen sekä isysoikeudenkäynteihin (vastaavasti äitiyttä koskeviin oikeudenkäynteihin). Lastenvalvojat ovat vaikiintuneesti hoitaneet kuitenkin myös sellaisia sosiaaliviranomaisille kuuluvia tehtäviä, jotka liittyvät lasten huoltoon ja tapaamisoikeutta sekä lapsen elatusta koskevien sopimusten laatimiseen ja vanhempien neuvontaan ja ohjaukseen sopimusten tekemisessä. Tehtävistä on säädetty lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 7, 8 ja 8 a §:ssä, lapsen elatuksesta annetun lain 7, 8, 8 a ja 8 b §:ssä ja sosiaalihuoltolain 14 §:ssä sekä sosiaalihuoltoasetuksen 17 §:ssä.

Perhepalveluyksikön antamasta selvityksestä ja Espoon kaupungin asiaa koskevilta verkkosivuilta, joihin selvityksessä on viitattu, ilmenee, että lastenvalvojen palvelut Espoossa liittyvät kaikkiin edellä mainittuihin tilanteisiin eikä palveluita ole siten järjestetty tältä osin tavanomaisesta käytännöstä poikkeavasti.

Erittelemättä yksityiskohtaisesti niitä tilanteita, joissa lapsiperheet tarvitsevat lastenvalvojan palveluita, totean yleisesti näkemyksenäni, että etenkin vanhempien eron yhteydessä kysymys on usein perheen kriisitilanteesta. Tuolloin palvelun saamisen pitkittymisellä voi olla kielteisiä vaikutuksia lasten ja vanhempien tapaamisten, lasten elatuksen ja lasten asioista päättämisen toteutumiseen sekä näiden kautta yleisemminkin lapsen hyvinvointiin ja lapsen etuun.

Myös isyyden (ja 1.4.2019 jälkeen äitiyden) vahvistamiseen liittyviä lastenvalvojan palveluja tulee olla saatavilla kohtuullisessa ajassa, jotta lapsen ja hänen vanhempiensa oikeudet toteutuisivat.

Isyyttä, äitiyttä, lapsen huoltoon, tapaamisoikeutta ja elatusta koskevat asiat liittyvät lapsen keskeisten oikeuksien toteutumiseen (lapsen oikeuksien sopimuksen 7, 9 ja 27 art.). Erityisesti tapaamisoikeuden vahvistamisella on yhteys lapsen perhe-elämän suojaan myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan mukaan.

Sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen saatavuudesta on säädetty lain (1301/2014) 33 §:ssä.

Katson edellä olevan perusteella, että kantelun ja selvityksen mukaiset jonotusajat Espoon lastenvalvojille ovat vuoden 2017 jälkimmäisellä puoliskolla olleet kohtuuttoman pitkiä. Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimen puutteet lastenvalvojen palveluiden järjestämisessä ovat tästä johtuen olleet vakavia ja menettely on käsitykseni mukaan ollut lainvastaista.

Espoon kaupungin Perhepalveluyksikön päällikön 27.8.2018 antaman selvityksen ja lausunnon mukaan tilanne on sittemmin korjaantunut. Selvityksestä tarkemmin ilmenevät muutokset ajanvaraus- ja puhelinaikakäytännössä, toteutetut uudet ilman ajanvarausta toimivat palvelut sekä

etenkin isyysasioissa myöhemmin toteutuneet jonotusajat, noin kaksi viikkoa, merkitsevät näin ollen olennaista parannusta palveluiden saatavuudessa.

Käsitykseni mukaan Espoon lastenvalvojapalveluiden saatavuudessa on vielä korjattavaa, sillä selvityksen mukaan uusille eroille oli saatavissa palveluaika vasta noin kahden kuukauden päähen. Vanhemmille oli kuitenkin tarjolla ajanvaraukseen perustuvan palvelun lisäksi ohjaus-, neuvonta- ja keskusteluapua ilman ajanvarausta sekä niin sanottu Eron Ensiapupiste viikkaan ostoskeskuksen yhteydessä ja lisäksi päivystävän lastenvalvojan palveluja.

Tyydynkin edellä oleva huomioon ottaen huomautuksen sijaan saattamaan Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimen tietoon käsitykseni siitä, että tilanne lastenvalvojapalvelujen saatavuudessa vuoden 2017 loppupuoliskolla oli lainvastainen.

Kiinnitän kuitenkin samalla vastaisen varalle Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimen palveluiden huomiota eroperheille tarkoitettujen palveluiden riittävään saatavuuteen lastenvalvojen palveluiden osalta.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä esittämäni käsityksen menettelyn lainvastaisuudesta Espoon sosiaali- ja terveystoimen Perhepalveluyksikön tietoon.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimelle.